

Spoločnosť v kríze v súlade s ustanoveniami právnej úpravy

Lucia Ondrušová¹

Abstrakt

Zavedenie inštitútu spoločnosti v kríze bolo v dôsledku zabezpečenia vykonávania podnikateľskej činnosti na úkor veriteľov v rámci konkurzného a reštrukturalizačného konania. Zámerom zmien v právnej úprave bolo predchádzať poškodzovaniu veriteľov obchodných spoločností prostredníctvom legislatívnych zmien. Avšak ustanovenia na ochranu veriteľov už boli zakotvené v zákone o konkurze a reštrukturalizácii, ktorý ustanovoval, že v prípade hrozby úpadku spoločnosti, záväzky voči spoločníkom nesmú byť uspokojené pred záväzkami ostatných veriteľov. Zároveň pravidlá pre stanovenie krízy v obchodných spoločnostiach vychádzajú z informácií z účtovníctva obchodných spoločností, kde dôležitými položkami sú vlastné imanie a záväzky. Pri záväzkoch treba mať na zreteli, že ich súčasťou sú aj záväzky voči spoločníkom, ktoré v prípade krízy spoločnosti sú chápané ako plnenia nahrádzajúce vlastné zdroje spoločnosti. Z uvedeného vyplýva polemika, či vôbec zavedenie inštitútu spoločnosti v kríze v zákonom ustanovenej podobe bolo potrebné a to tak v súvislosti s ochranou veriteľov ako aj podmienkami na zisťovanie krízy v obchodných spoločnostiach.

Kľúčové slová

Kríza, úpadok, hroziaci úpadok, vlastné imanie, záväzky

Abstract

The introduction of the institute of the company in crisis was due to the provision of business activity at the expense of creditors within the framework of bankruptcy and restructuring proceedings. The intention of the changes in the legislation was to prevent damage to the creditors of commercial companies through legislative changes. However, the provisions for the protection of creditors were already enshrined in the Law on Bankruptcy and Restructuring, which established that in the event of a threat of bankruptcy, the obligations towards partners must not be satisfied before the obligations of other creditors. At the same time, the rules for determining the crisis in commercial companies are based on information from the accounting of commercial companies, where equity and liabilities are important items. When it comes to liabilities, it should be borne in mind that they also include liabilities to partners, which in the event of a company crisis are understood as payments replacing the company's own resources. From the above, the controversy arises as to whether the introduction of the institution of the company in crisis in the form established by law was necessary in connection with the protection of creditors as well as the conditions for detecting the crisis in commercial companies.

Key words

Crisis, bankruptcy, impending bankruptcy, equity, liabilities

JEL classification

M41, M48

¹ Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta hospodárskej informatiky, Katedra účtovníctva a audítorstva, Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, lucia.ondrusova@euba.sk.

1 Úvod

Uskutočňovanie podnikateľskej činnosti na území Slovenskej republiky je upravené právnymi normami a to predovšetkým zákonom č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (len obchodný zákonník). Obchodný zákonník upravuje základné požiadavky kladené na obchodné spoločnosti, realizujúce podnikateľskú činnosť, obchodné záväzkové vzťahy ako aj iné vzťahy súvisiace s podnikaním. Podľa § 2 ods. 1 obchodného zákonníka sa podnikaním rozumie sústavná činnosť vykonávaná samostatne podnikateľom vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť za účelom dosiahnutia zisku.

Práve v dôsledku zabezpečenia vykonávania podnikateľskej činnosti v súlade s právnou úpravou, bol v roku 2015 novelizovaný obchodný zákonník, ktorým sa zaviedol do právnej úpravy inštitút spoločnosti v kríze. Zavedenie inštitútu spoločnosti v kríze bolo v dôsledku realizovania podnikateľskej činnosti na úkor veriteľov v rámci konkurzného a reštrukturalizačného konania. Zámerom zmien v obchodnom zákonníku bolo predchádzať poškodzovaniu veriteľov obchodných spoločností prostredníctvom legislatívnych zmien.

Inštitút spoločnosti v kríze je účinný od 1. januára 2016 a jeho zámerom bolo zamedziť tomu, aby bežní veritelia obchodných spoločností boli poškodzovaní tým, že v čase, keď bude obchodnej spoločnosti hroziť úpadok, bude uspokojovanie pohľadávok jej vlastníkov uprednostňované pred uspokojovaním pohľadávok týchto bežných veriteľov. Cieľom bolo, aby vlastníci riešili nepriaznivú finančnú situáciu obchodnej spoločnosti skôr novými vkladmi do základného imania ako poskytovaním pôžičiek obchodnej spoločnosti.

V priebehu rokov a v neposlednom rade aj vplyvom pandémie COVID-19 sa proces uskutočňovania podnikateľskej činnosti menil. Boli zavedené mnohé restriktívne opatrenia, kedy počas niekoľkých mesiacov dochádzalo k zatváraniu prevádzok, hraníc, obmedzeniu ekonomického a spoločenského života (Blahušiaková, 2021). Práve v dôsledku týchto opatrení mnohé podnikateľské subjekty prišli o možnosť uskutočňovať podnikateľskú činnosť v takom rozsahu, v akom boli zvyknuté a dostávali sa do rôznych krízových situácií. Aj vzhľadom k tomu došlo k úprave ustanovení týkajúcich sa inštitútu spoločnosti v kríze.

Cieľom príspevku je poukázať na ustanovenia právnej úpravy v súvislosti s ochranou veriteľov v nadväznosti na novelu právnej úpravy inštitútu spoločnosti v kríze s vplyvom na nevyhnutnosť tohto právneho inštitútu.

2 Inštitút spoločnosti v kríze

Inštitút spoločnosti v kríze bol zavedený v súvislosti s ochranou veriteľov pri realizácii podnikateľskej činnosti. Vzhľadom k tomu, že podnikateľskú činnosť môžu vykonávať rôzne subjekty, obchodný zákonník v § 67i ods. 1 ustanovuje, že spoločnosťou v kríze môže byť len:

- spoločnosť s ručením obmedzeným,
- akciová spoločnosť,
- jednoduchá spoločnosť na akcie,
- komanditná spoločnosť, ktorej komplementárom nie je žiadna fyzická osoba.

Okrem týchto taxatívne vymenovaných typov obchodných spoločností netreba zabúdať ani na európsku akciovú spoločnosť, ktorá má podobné postavenie ako akciová spoločnosť a preto na európske akciové spoločnosti, ktoré majú sídlo na území Slovenskej republiky sa ustanovenia inštitútu spoločnosti v kríze budú týkať. Taktiež je potrebné pri dodržaní ustanovení obchodného zákonníka aplikovať inštitút spoločnosti v kríze aj na družstvá a európske družstvá.

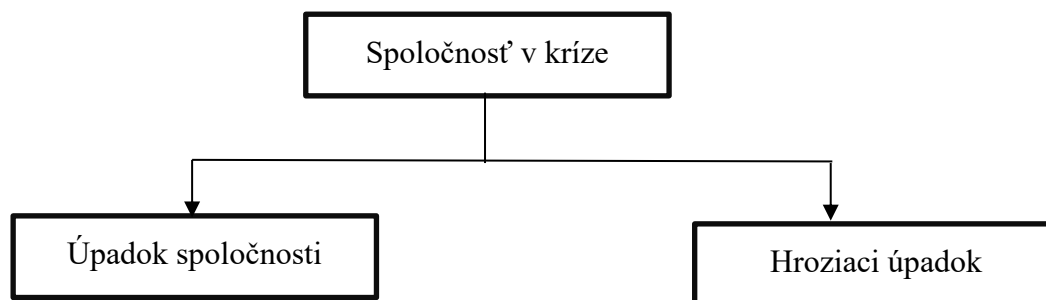
Zároveň v § 67i ods. 2 obchodný zákonník presne špecifikuje, ktoré právnické osoby nemôžu byť chápané ako spoločnosti v kríze a nimi sú:

- banka,
- inštitúcia elektronických peňazí,
- poisťovňa,
- zaist'ovňa,
- zdravotná poisťovňa,
- správcovská spoločnosť,
- obchodník s cennými papiermi,
- burza cenných papierov,
- centrálny depozitár cenných papierov,
- subjekt kolektívneho investovania,
- prevádzkovateľ platobného systému,
- dôchodková správcovská spoločnosť,
- doplnková dôchodková spoločnosť,
- platobná inštitúcia,
- veriteľ s povolením na poskytovanie spotrebiteľských úverov bez obmedzenia rozsahu.

Tieto inštitúcie nemôžu byť spoločnosťou v kríze z dôvodu osobitnej úpravy konkurzu finančných inštitúcií ako aj z dôvodu osobitných pravidiel týkajúcich sa samotného založenia týchto právnických osôb, tvorbou základného imania a dozoru týchto subjektov zo strany štátu.

Spoločnosťou v kríze sa rozumie podľa § 67a obchodného zákonníka spoločnosť, ktorá je v úpadku alebo jej úpadok hrozí. Úpadok je definovaný v zákone č. 7/2005 o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (len zákon o konkurze a reštrukturalizácii). Hroziaci úpadok je priamo definovaný v obchodnom zákonníku ako aj v zákone o konkurze a reštrukturalizácii.

Schéma č. 1: Spoločnosť v kríze

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe ustanovení zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov

2.1 Úpadok spoločnosti

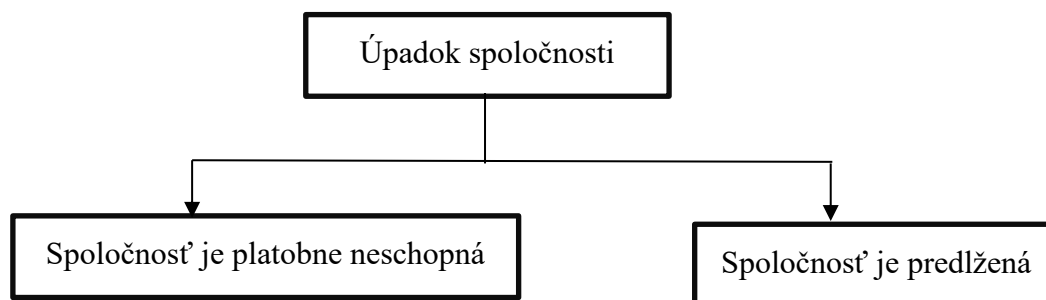
Úpadok spoločnosti je definovaný v zákone o konkurze a reštrukturalizácii. Podľa § 3 ods. 1 zákona o konkurze a reštrukturalizácii je obchodná spoločnosť v úpadku, ak je platobne neschopná alebo predĺžená.

Obchodná spoločnosť je v súlade so zákonom o konkurze a reštrukturalizácii, § 3 ods. 2 platobne neschopná, ak nie je schopná plniť 90 dní po lehote splatnosti aspoň dva peňažné záväzky viac ako jednému veriteľovi. Pôvodné ustanovenie zákona o konkurze a reštrukturalizácii považovalo obchodnú spoločnosť za platobne neschopnú, ak nebola

schopná plniť 30 dní po lehote splatnosti aspoň dva peňažné záväzky viac ako jednému veriteľovi. Táto zmena nastala aj v súlade s opatreniami na zlepšenie fungovania podnikateľského prostredia po pandémie Covid-19.

Obchodná spoločnosť je predĺžená v súlade so zákonom o konkurze a reštrukturalizácii, § 3 ods. 3, ak má viac ako jedného veriteľa a hodnota jej záväzkov je vyššia ako hodnota jej majetku. Pri stanovení hodnoty majetku a záväzkov sa vychádza z účtovníctva obchodnej spoločnosti resp. v prípade, ak účtovníctvo nebolo vedené správne z hodnoty určenej znaleckým posudkom, ktorý má pred účtovníctvom prednosť.

Schéma č. 2: Úpadok spoločnosti

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe ustanovení zákona č. 7/2005 o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zákon o konkurze a reštrukturalizácii v § 4 upravuje aj ustanovenia o hroziacom úpadku. Obchodná spoločnosť je v hroziacom úpadku, ak jej hrozí platobná neschopnosť. Obchodnej spoločnosti hrozí úpadok, ak s prihliadnutím na všetky okolnosti možno dôvodne predpokladať, že v priebehu 12 kalendárnych mesiacov nastane jej platobná neschopnosť.

2.2 Hroziaci úpadok spoločnosti

Hroziaci úpadok spoločnosti je definovaný priamo v obchodnom zákonníku. Pod hroziacim úpadkom spoločnosti sa rozumie nížky pomer vlastného imania a záväzkov. Spoločnosti hrozí úpadok podľa § 67a ods. 2 obchodného zákonníka, ak jej pomer vlastného imania a záväzkov je nižší ako 8 ku 100.

$$\text{Hroziaci úpadok spoločnosti} = \frac{\text{vlastné imanie}}{\text{záväzky}} < \frac{8}{100} \quad (1)$$

Pomer vlastného imania a záväzkov sa v priebehu rokov menil. Pre rok 2016 platil pomer vlastného imania a záväzkov nižší ako 4 ku 100. Pre rok 2017 platil pomer vlastného imania a záväzkov nižší ako 6 ku 100. Od roku 2018 platí pomer vlastného imania a záväzkov nižší ako 8 ku 100.

Vlastné imanie spoločnosti tvoria v zmysle § 6 ods. 4 obchodného zákonníka vlastné zdroje financovania obchodného majetku spoločnosti podľa osobitného predpisu. Osobitným predpisom sa rozumie Opatrenie MF SR č. 23054/2002 zo 16. decembra 2002, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov (len opatrenie o postupoch účtovania). Vlastné zdroje financovania podľa opatrenia o postupoch účtovania tvoria základné imanie, kapitálové fondy, fondy tvorené zo zisku, oceňovacie rozdiely, prevedené výsledky hospodárenia a výsledok hospodárenia v schvaľovaní.

Vlastné imanie je uvedené aj v zákone č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov (len zákon o účtovníctve), ako rozdielová veličina v § 2 ods. 2 písm. c) a predstavuje rozdiel majetku a záväzkov.

Majetkom sú podľa § 2 ods. 4 písm. a) zákona o účtovníctve tie aktíva účtovnej jednotky, ktoré sú výsledkom minulých udalostí, je takmer isté, že v budúcnosti zvýšia ekonomické úžitky účtovnej jednotky a dajú sa spoľahlivo oceniť, vykazujú sa v účtovnej závierke v súvahe.

Záväzkom je podľa § 2 ods. 4 písm. b) zákona o účtovníctve existujúca povinnosť účtovnej jednotky, ktorá vznikla z minulých udalostí, je pravdepodobné, že v budúcnosti zníži ekonomické úžitky účtovnej jednotky a dá sa spoľahlivo oceniť, vykazuje sa v účtovnej závierke v súvahe. Záväzky posudzované pri hroziacom úpadku tvoria dlhodobé a krátkodobé záväzky, dlhodobé a krátkodobé rezervy, dlhodobé a krátkodobé bankové úvery a krátkodobé finančné výpomoci. Tieto zdroje predstavujú cudzie zdroje financovania, ktoré kapitálové spoločnosti získavajú od tretích osôb vrátane spoločníkov spoločnosti.

Ekonomickým úžitkom sa rozumie podľa zákona o účtovníctve, § 2 ods. 4 písm. d) možnosť priamo alebo nepriamo prispieť k toku peňažných prostriedkov a ekvivalentov peňažných prostriedkov.

Informácie potrebné pre stanovenie hroziaceho úpadku a teda pomeru vlastného imania a záväzkov je možné získať z účtovnej závierky obchodnej spoločnosti. Účtovná závierka je podľa § 17 zákona o účtovníctve štruktúrovaná prezentácia skutočností, ktoré sú predmetom účtovníctva, poskytovaná osobám, ktoré tieto informácie využívajú – používatelia. Cieľom účtovnej závierky je poskytovanie informácií o finančnej situácii, výkonnosti a zmenách vo finančnej situácii účtovnej jednotky (Parajka, 2015). Účtovná závierka tiež informuje o tom, ako manažment hospodáril so zverenými zdrojmi (Šlosárová, Blahušáková, 2020). Povinnosťou účtovných jednotiek je zverejňovanie účtovných závierok v registri účtovných závierok a tým pádom sú informácie o výške vlastného imania a záväzkov voľne dostupné širokému okruhu používateľov. Na základe týchto informácií je možné zistiť, či spoločnosti hrozí úpadok a teda či sa nachádza v kríze.

2.3 Plnenie nahrádzajúce vlastné zdroje

V súvislosti s inštitútom spoločnosti v kríze a snahou zákonodarcov o zabezpečenie obchodných spoločností navyšovaním položiek vlastného imania pred poskytovaním úverov od spoločníkov spoločnosti, je v obchodnom zákonníku v § 67c ustanovené, že úver alebo obdobné plnenie, poskytnuté spoločnosti v kríze, sa považuje za plnenie nahrádzajúce vlastné zdroje financovania. Za plnenie nahrádzajúce vlastné zdroje v súlade s §67c ods. 2 obchodného zákonníka sa považuje plnenie, ktoré spoločnosti poskytne:

- a) člen štatutárneho orgánu, zamestnanec v priamej riadiacej pôsobnosti štatutárneho orgánu, prokurista, vedúci organizačnej zložky podniku, člen dozornej rady,
- b) ten, kto má priamy alebo nepriamy podiel predstavujúci aspoň 5 % na základnom imaní spoločnosti alebo hlasovacích právach v spoločnosti alebo má možnosť uplatňovať vplyv na riadenie spoločnosti, ktorý je porovnateľný s vplyvom zodpovedajúcim tomuto podielu,
- c) tichý spoločník,
- d) osoba blízka osobám podľa písmen a), b) alebo c),
- e) osoba konajúca na účet osôb podľa písmen a), b) alebo c).

Plnenie nahrádzajúce vlastné zdroje nie je možné vrátiť, ak je spoločnosť v kríze, alebo ak by sa v dôsledku toho do krízy dostala. Ak obchodná spoločnosť vyplatila plnenie nahrádzajúce vlastné zdroje, musí byť spoločnosti vrátené v plnej výške.

Zároveň obchodný zákonník taxatívne vymedzuje aj plnenia, ktoré sa nepovažujú za plnenia nahrádzajúce vlastné zdroje a nimi sú:

- plnenia alebo zábezpeka poskytnutá spoločnosti počas krízy za účelom jej prekonania podľa reštrukturalizačného plánu,
- poskytnutie peňažných prostriedkov spoločnosti na dobu presahujúcu 60 dní, to neplatí, ak sú tieto plnenia poskytnuté opakovane,
- odklad splatnosti záväzku z dodania tovaru alebo poskytnutia služby na dobu presahujúcu šesť mesiacov, to neplatí, ak je odklad poskytnutý spoločnosti opakovane,
- bezodplatné poskytnutie vecí, práva alebo inej majetkovej hodnoty spoločnosti.

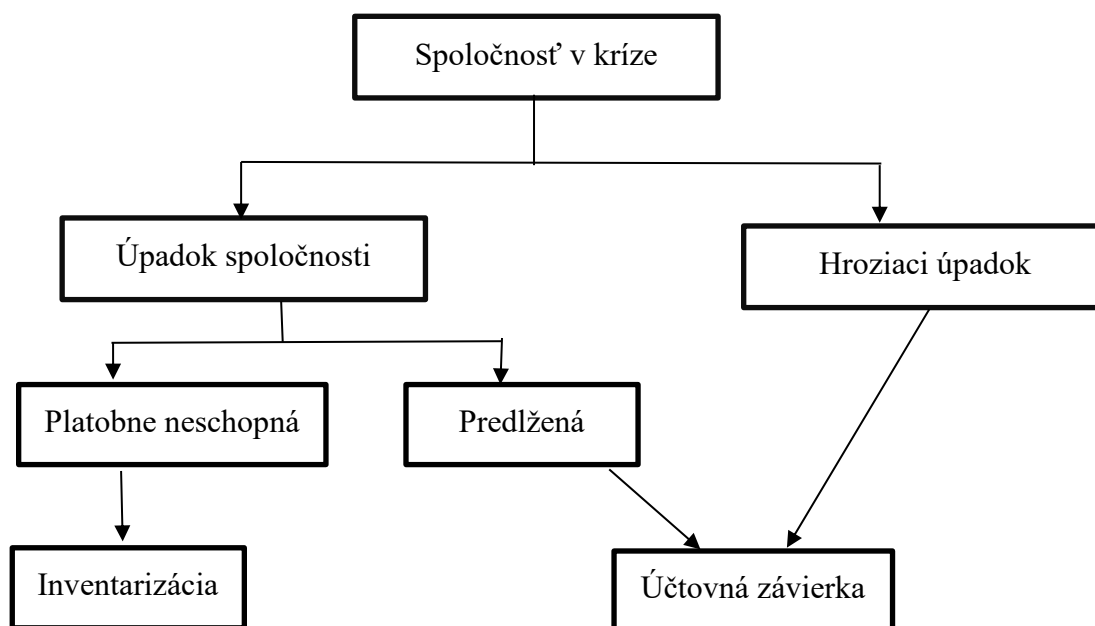
3 Inštitút spoločnosti v kríze z pohľadu účtovníctva

Ako je vidieť z ustanovení obchodného zákonníka, informácie potrebné k zisteniu, či sa spoločnosť nachádza alebo nenachádza v kríze, je možné získať len z účtovníctva. Z tohto dôvodu sa predpokladá, že účtovníctvo by malo byť vedené správne, úplne a malo by poskytovať verný a pravdivý obraz o skutočnostiach, ktoré sú jeho predmetom. V prípade, ak účtovníctvo nie je vedené úplne a správne a neposkytuje verný a pravdivý obraz o skutočnostiach, je potrebné vychádzať z predpokladov a úprav tak, aby bolo možné získať relevantné informácie a posúdiť, či sa spoločnosť nachádza alebo nenachádza v kríze.

Na základe ustanovení obchodného zákonníka v súvislosti s potrebnými informáciami na posúdenie inštitútu spoločnosti v kríze je potrebné informácie získať buď zo samotného účtovníctva obchodnej spoločnosti alebo z účtovnej závierky, tak ako je to uvedené v schéme č. 3. Informácie z účtovníctva obchodnej spoločnosti je možné získať iba manažmentu alebo riadiacim pracovníkom spoločnosti. Informácie z účtovníctva potrebné na posúdenie inštitútu spoločnosti v kríze sú predovšetkým informácie získané z inventarizácie jednotlivých položiek záväzkov, ktoré má obchodná spoločnosť voči svojim veriteľom. Na základe týchto informácií sa posudzuje platobná neschopnosť obchodnej spoločnosti. Naopak, informácie z účtovnej závierky sú voľne prístupné širokému okruhu používateľov, nakoľko podľa ustanovení zákona o účtovníctve, sú obchodné spoločnosti – účtovné jednotky povinné zverejňovať účtovnú závierku v registri účtovných závierok. Podľa § 23 ods. 1 zákona o účtovníctve je register informačným systémom verejnej správy, správcom ktorého je ministerstvo. Do registra sa ukladajú okrem iného aj účtovné závierky obchodných spoločností, či už riadne, mimoriadne, konsolidované. Účtovné závierky obchodných spoločností sa ukladajú do verejnej časti registra a sú prístupné všetkým používateľom, ktorý majú záujem získať potrebné informácie. Na základe informácií získaných z účtovnej závierky vieme posúdiť, či obchodná spoločnosť nie je predĺžená resp. či obchodnej spoločnosti nehrozí úpadok.

Inventarizáciou podľa zákona o účtovníctve, § 29 ods. 1 účtovná jednotka overuje, či stav majetku, záväzkov a rozdielu majetku a záväzkov v účtovníctve zodpovedá skutočnosti. Pri inventarizácii záväzkov okrem porovnávania skutočného stavu so stavom účtovným účtovná jednotka zisťuje aj lehotu splatnosti záväzkov. V prípade, ak je spoločnosť v omeškaní zo splácaním svojich záväzkov, je potrebné sledovať počet dní a počet veriteľov a na základe získaných informácií zhodnotiť, či sa v dôsledku neuhrádzania záväzkov spoločnosť nedostala do krízy a teda do platobnej neschopnosti. Tieto informácie má len vedenie spoločnosti, manažment resp. riadiaci pracovníci a tieto informácie nie sú voľne prístupné širokému okruhu používateľov.

Schéma č. 3: Informácie získané z účtovníctva

Zdroj: Vlastné spracovanie

Informácie získavané z účtovnej závierky sú voľne k dispozícii v registri účtovných závierok. Z účtovnej závierky sa zisťuje, či je obchodná spoločnosť predĺžená resp. či obchodnej spoločnosti nehrozí úpadok. Obchodná spoločnosť je predĺžená, ak vykazuje záporné vlastné imanie. Záporné vlastné imanie vieme zistiť z účtovnej závierky. V prípade mikro účtovných jednotiek je položka vlastné imanie vykázaná na strane pasív, na riadku 25. V prípade malých a veľkých účtovných jednotiek je položka vlastného imania vykázaná na strane pasív, na riadku 80. V prípade, ak vykazuje zápornú hodnotu, spoločnosť sa nachádza v kríze, nakoľko je predĺžená.

Pri posudzovaní hroziaceho úpadku je potrebné získať informácie o výške vlastného imania a záväzkov a následne je potrebné zistiť ich pomer. Výšku záväzkov je taktiež možné získať z účtovnej závierky. V prípade mikro účtovných jednotiek je položka záväzkov vykázaná na strane pasív, na riadku 34. V prípade malých a veľkých účtovných jednotiek je položka záväzkov vykázaná na strane pasív, na riadku 101.

Pri výške záväzkov je potrebné upozorniť na skutočnosť, že záväzkami pri posudzovaní inštitútu spoločnosti v kríze, sú aj záväzky voči spoločníkom spoločnosti resp. voči osobám, ktorých plnenie vo forme záväzku je chápané ako plnenie nahrádzajúce vlastné zdroje v prípade, ak sa obchodná spoločnosť nachádza v kríze. Nevylučovanie zo záväzkov záväzky voči spoločníkom resp. spriazneným osobám má za následok značnú mieru duplicity, nadbytočnú úpravu, ktorá duplikuje právnu úpravu odporovateľných úkonov a všeobecného režimu spriaznených pohľadávok podľa § 95 ods. 3 zákona o konkurze a reštrukturalizácii, keďže toto ustanovenie určuje, že v prípade hrozby úpadku záväzky voči spoločníkom nesmú byť uspokojené pred záväzkami ostatných veriteľov. Môžeme konštatovať, že financovanie obchodných spoločností úvermi a pôžičkami resp. obdobnými plneniami od spoločníkov je v dvojitom podriadenom režime a to z časového hľadiska v režime obmedzení vyplývajúcich z režimu krízy a v prípade, ak nastane riešenie úpadku aj v rámci ustanovení v zmysle zákona o konkurze a reštrukturalizácii.

Na základe uvedených ustanovení môžeme taktiež konštatovať, že sa budú v kríze nachádzať začínajúce obchodné spoločnosti, ktorých podnikateľský plán môže byť nastavený aj na realizáciu podnikateľskej činnosti zo začiatku financovaný práve úvermi, pôžičkami a obdobnými plneniami od spoločníkov resp. spriaznených osôb aj vzhľadom k obmedzenej dostupnosti financovania podnikateľskej činnosti prostredníctvom bankových úverov. Na základe uvedených skutočností a nastavených pravidiel vyplývajúcich z právnej úpravy, môžu mať tieto obchodné spoločnosti problémy od začiatku svojej existencie, čo môže zvyšovať ich administratívne náklady a spôsobiť ďalšie problémy. Zároveň je to nepriamy tlak štátu – zákonodarcu na obchodné spoločnosti, aby neposkytovali obchodnej spoločnosti zdroje formou úverov, pôžičiek a obdobných plnení, ale primárne vložili do spoločnosti vklad do niektorej z položiek vlastného imania. Problém nedostatku finančných prostriedkov na začiatku podnikateľskej činnosti je potrebné riešiť aj s prihliadnutím na požiadavky podnikateľskej etiky, ktorá posudzuje ekonomické aktivity podniku na základe morálnych hodnôt, kde primárnym cieľom nie je maximalizácia zisku, ale zameranie sa na dlhodobý rozvoj a prosperitu (Mateášová, Meluchová, 2015).

Vzhľadom k tlaku zákonných ustanovení v podobe neposkytovania úveru, pôžičky resp. obdobného plnenia od spoločníkov, ale uprednostnenie vloženia vkladu do niektorej z položiek vlastného imania, môžu mať spoločníci problém s následným výberom týchto peňažných prostriedkov z podnikania. Ak sa začne obchodnej spoločnosti dariť a bude z podnikateľskej činnosti dosahovať dostatočné množstvo zisku a príjmov, nebude potrebné vykazovať vklady spoločníkov vložených do položiek vlastného imania. Následne si spoločníci budú chcieť vložené prostriedky vybrať, avšak možnosť výberu prostriedkov vložených do vlastného imania môže byť komplikovaná na základe ustanovení právnej úpravy.

Spoločníci majú na výber pár možností, ako navýšiť položky vlastného imania namiesto poskytnutia spoločnosti úver, pôžičku alebo obdobné plnenie. Tými možnosťami sú navýšenie vkladu do základného imania, vklad do zákonného rezervného fondu z kapitálových vkladov a poskytnutie peňažných prostriedkov formou príspevku bezodplatne. Uvedené možnosti umožňujú navýšiť peňažné prostriedky obchodnej spoločnosti a zároveň zvýšiť výšku vlastného imania namiesto záväzkov spoločnosti. Na druhej strane, v prípade, ak by si spoločníci chceli peňažné prostriedky zo spoločnosti vybrať, mohli by nastať komplikácie ako v prípade úhrady záväzku z úverov.

V prípade vloženia vkladu do základného imania a následného výberu tohto vkladu, nie je podľa právnej úpravy až tak jednoduché vyplatiť tento vklad. Na vyplatenie vkladu je potrebné schváliť príslušným orgánom spoločnosti túto možnosť. Taktiež je potrebné mať účtovnú závierku overenú audítorom aj u spoločností, ktorým táto povinnosť nevyplýva zo zákona o účtovníctve, ale v prípade výplaty podielu na základom imaní je to potrebné. Zároveň je potrebné pozerať na výšku základného imania, aby pri vyplatení vkladu jeho hodnota neklesla pod zákonom stanovenú minimálnu hodnotu základného imania.

Pri vklade spoločníka do zákonného rezervného fondu z kapitálových vkladov je ustanovené obchodným zákonníkom, že je možné tento zákonný rezervný fond použiť iba na úhradu straty obchodnej spoločnosti, v prípade ak je vytvorený v minimálnej výške. Ak by obchodná spoločnosť nemala vytvorený zákonný rezervný fond zo zisku, ale iba zákonný rezervný fond z kapitálových vkladov, nebolo by možné vyplatiť tento vklad späť spoločníkovi, nakoľko musia byť splnené zákonné podmienky.

V súvislosti s bezodplatne poskytnutým príspevkom od spoločníka do spoločnosti, je najjednoduchšia možnosť vrátenia týchto prostriedkov spoločníkovi. Podmienkou však musí byť, aby spoločnosť mala dostatok peňažných prostriedkov, či už na bankovom účte alebo v hotovosti.

Na základe uvedených skutočností môžeme polemizovať, či zavedenie inštitútu spoločnosti v kríze bolo potrebné, nakoľko ustanovenia týkajúce sa úhrady záväzkov už boli zakotvené v zákone o konkurze a reštrukturalizácii. Zároveň sa týmto právnym inštitútom skomplikoval začiatok podnikateľskej činnosti pri menších obchodných spoločnostiach, ktoré sa môžu dostať do krízy v dôsledku financovania podnikateľskej činnosti z úverov a pôžičiek od spoločníkov, ktoré uprednostňujú pred vkladom prostriedkov do položiek vlastného imania.

4 Záver

Zavedenie inštitútu spoločnosti v kríze bolo vyvolané vplyvom uskutočňovania podnikateľskej činnosti na úkor veriteľov v rámci konkurzného a reštrukturalizačného konania. Zámerom zavedenia inštitútu v kríze bolo predchádzať poškodzovaniu veriteľov obchodných spoločností prostredníctvom legislatívnych zmien, ktoré vstúpili do platnosti od 1. januára 2016. Ustanovenia ohľadom inštitútu spoločnosti v kríze boli od začiatku ich zavedenia v podstate nezmenené, avšak vplyv pandémie Covid-19 ovplyvnil aj oblasť inštitútu spoločnosti v kríze a niektoré ustanovenia boli upravené, aby sa zabránilo vstupu spoločnosti v kríze a to predovšetkým v dôsledku úhrady záväzkov svojim veriteľom.

Spoločnosť sa nachádza v kríze, ak je v úpadku alebo jej hrozí úpadok. Spoločnosť je v kríze, ak je platobne neschopná alebo predĺžená. Spoločnosti hrozí úpadok, ak jej pomer vlastného imania a záväzkov je nižší ako pomer stanovený obchodným zákonníkom. Všetky potrebné údaje na stanovenie, či sa spoločnosť nachádza alebo nenachádza v kríze sa získavajú z účtovníctva obchodnej spoločnosti. Pri získavaní týchto informácií sa predpokladá, že účtovníctvo je vedené správne a poskytuje verný a pravdivý obraz o skutočnostiach, ktoré sú predmetom účtovníctva. Dôležitými údajmi sú informácie o vlastnom imaní a záväzkoch obchodnej spoločnosti. Tu však nastáva rozpor v ustanoveniach obchodného zákonníka, nakoľko súčasťou záväzkov, na základe ktorých sa posudzuje inštitút spoločnosti v kríze sú aj záväzky vo forme úverov, pôžičiek resp. obdobných plnení od spoločníkov resp. spriaznených osôb ustanovených v obchodnom zákonníku. Zároveň obchodný zákonník stanovuje, že úvery, pôžičky resp. obdobné plnenia od spoločníkov alebo od spriaznených osôb, v prípade, ak sa spoločnosť nachádza v kríze, predstavujú plnenia nahrádzajúce vlastné zdroje a nie je možné tieto záväzky uhradiť. Úhrada záväzkov voči spoločníkom resp. spriazneným osobám nie je možná aj na základe ustanovení zákona o konkurze a reštrukturalizácii. Zákon o konkurze a reštrukturalizácii ustanovuje zákaz uspokojovania záväzkov voči spoločníkom pred záväzkami ostatných veriteľov v prípade hrozby úpadku obchodnej spoločnosti.

Zároveň zákonné ustanovenia tlačia na spoločníkov obchodných spoločností, aby uprednostňovali vklady do vlastného imania namiesto poskytovania pôžičiek, úverov resp. obdobných plnení. Tu nastáva problém v súvislosti s následným výberom týchto vložených peňažných prostriedkov, nakoľko právna úprava uvádza podmienky, kedy môžu byť vyplatené prostriedky z položiek vlastného imania.

Na základe uvedených skutočností môžeme polemizovať, či zavedenie inštitútu spoločnosti v kríze bolo potrebné, nakoľko ustanovenia týkajúce sa úhrady záväzkov už boli zakotvené v zákone o konkurze a reštrukturalizácii. Zároveň sa týmto právnym inštitútom skomplikoval začiatok podnikateľskej činnosti pri menších obchodných spoločnostiach, ktoré sa môžu dostať do krízy v dôsledku financovania podnikateľskej činnosti z úverov a pôžičiek od spoločníkov, ktoré uprednostňujú pred vkladom peňažných prostriedkov do položiek vlastného imania.

Príspevok bol spracovaný v rámci riešenia grantovej úlohy VEGA č. 1/0121/21 *Analýza vplyvu krízy súvisiacej s COVID-19 na finančné zdravie subjektov v Slovenskej republike*

Literatúra

- [1] Blahušiaková, M. (2021). Impact of COVID-19 Crises on Accounting Entities Providing Accommodation Services in Slovakia. *Proceedings. 13, Financial Management of Firms and Financial Institutions: International Scientific Conference*, 7-16.
- [2] Meluchová, J., & Mateášová, M. (2015). The Ethical aspect of the business in insurance in the conditions of a globalized financial market. *Financial management of firms and financial institutions: proceedings: 10th international scientific conference: 7th - 8th september 2015, Ostrava, Czech Republic*, 783-790.
- [3] Opatrenie MF SR č. 23054/2002 zo 16. decembra 2002, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva, v znení neskorších predpisov.
- [4] Parajka, B. (2015). Are information needs of financial entities served by financial statements in the Slovak Republic. *Financial management of firms and financial institutions: proceedings: 10th international scientific conference: 7th - 8th september 2015, Ostrava, Czech Republic*, 950-957.
- [5] Register účtovných závierok. Dostupné na www.registeruz.sk
- [6] Šlosárová, A., & Blahušiaková, M. (2020). *Analýza účtovnej závierky* (2. prepracované a doplnené vydanie). Wolters Kluwer SR.
- [7] Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.
- [8] Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.
- [9] Zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov